

Arbeidsleder eller tjenesteyter i eget hjem

Fleksibilitet og brukerstyring er særlige kvaliteter ved brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og omsorgslønn. Hvordan kan vi føre tilsyn med ordningen uten å invadere eller overprøve disse kvalitetene?

“Ledelse kan man jo strengt tatt si er ledelse, men det blir en annen variant når du sjøl er den fysiske arbeidsoppgaven. Det er annerledes å lede folk når du ligger naken i senga. Da må du ha lagt noen premisser i forkant. For akkurat i den situasjonen blir du ikke så tydelig som leder. Du skal være suverent god hvis du skal klare det. Dermed må du legge det opp i forkant, og du må ha bygd opp arbeidslederrollen. Den er viktig og ikke bare enkel. Den krever sitt. Derfor synes jeg det er skummelt at kommunene ikke har noe opplegg for opplæring overhodet. Jeg er engstelig for den undergravingen av ordningen over tid. Jeg har den frykten at man ender opp med mange tilfeller hvor ordningen kanskje ikke vil fungere så godt, nettopp på grunn av manglende opplæring.”

Hanne er 35 år. Hun ble lam fra halsen og ned i 1988 og har hatt BPA siden 1991. Hun har 52 timer per uke fordelt på fire assistenter.

“Det er jo sånn nå at en kan slå i bordet og si at det er lovfesta. Men det hjelper forbaska lite så lenge det ikke finnes noen faste kriterier for å få det. Det er opp til kommunen å vurdere.

Du har jo anke- og klagemuligheter, og sånne ting, men da må du ha ‘guts’ til å stå på. Og veldig ofte så går det litt på ting som å kunne formulere seg klart og dokumentere behovene på en måte så kommunen ikke kan vri seg unna. Hvis du ikke får det til, så sitter du liksom der og skyggebokser. Det er ingen som tar imot slaga.”

Rune er 39 år. Han har en progredierende muskelsykdom og har hatt BPA siden 1994. Han har 22 timer i uka fordelt på to assistenter.

Sitatene er hentet fra Ole Petter Askheim: **Å leve er mer enn å overleve. Funksjonshemmede med brukerstyrt personlig assistanse forteller** som kom ut på Gyldendal i 2006.

Statens helsetilsyn vil i en kunnskapsoppsummering samle og vurdere tilgjengelig kunnskap, og drøfte hvilke sider ved BPA og omsorgslønn som eventuelt krever særskilt årvåkenhet fra Helsetilsynet. Mens BPA er grundig belyst i ferske publikasjoner, er kunnskapssituasjonen for omsorgslønn mangelfull.

Brukerstyrt personlig assistanse innebærer at personer med funksjonsnedsettelse har sine egne personlige assistenter som de er arbeidsledere for. Det formelle arbeidsgiveransvaret kan legges til kommunen, brukeren selv eller et andelslag av brukere (i Norge har vi ett slikt, ULOBA). Ca 1500 personer har i dag tjenesten, som har vært utprøvd siden 1990 og er hjemlet i sosialtjenesteloven siden 2000.

Omsorgslønn er kommunal betaling til pårørende eller frivillige som yter omsorg i eget hjem for personer som har stort omsorgsbehov på grunn av alder, funksjonshemming eller sykdom. Av trolig rundt 7500 kontrakter per år gjelder halvparten omsorg for eget barn og ca. en tredjedel omsorg for ektefelle. Halvparten av mottakerne får omsorgslønn for åtte eller færre timer per uke.

Sitatene over illustrerer foreløpige funn av tilsynsrelevante trekk ved BPA og omsorgslønn:

- Tjenestene ytes tett vevet inn i brukers private liv.
- Bruker eller nærstående har ansvar for tjenesteytingen også i sårbare øyeblikk eller situasjoner.
- Dette ansvaret kan være ganske frikoblet fra kommunens overordnede ansvar for faglig standard.
- Regelverket åpner for mye skjønn og praktiseres ulikt i kommunene.
- Det er store variasjoner mellom kommunene i praktiseringen av begge ordningene.

Kunnskapsoppsummeringen vil foreligge i løpet av 2007.

